Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 18 december 2025 *

”Begäran om förhandsavgörande – Konkurrens – Artikel 102 FEUF – Missbruk av dominerande ställning – Grossistmarknaden för bränsle i Bulgarien – Konkurrenternas marginalpress eller en ’prispresseffekt’ – Definition av produktmarknaden – Vertikalt uppdelad marknad – Beaktande av punktskattereglerna”

I mål C-260/24,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Administrativen sad Sofia-oblast (Förvaltningsdomstolen för regionen Sofia, Bulgarien) genom beslut av den 15 april 2024, som inkom till domstolen den 15 april 2024, i målet

**”Lukoil Bulgaria” EOOD,**

mot

**Komisia za zashtita na konkurentsiata**

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden C. Lycourgos samt domarna O. Spineanu-Matei (referent), S. Rodin, S. Gervasoni och N. Fenger,

generaladvokat: L. Medina,

justitiesekreterare: handläggaren R. Stefanova-Kamisheva,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 10 april 2025,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– ”Lukoil Bulgaria” EOOD, genom Y. Pekunov, A. Velichkov, advokati, A. Pekunova, yuriskonsult, och A. Robertson, KC,

– Komisia za zashtita na konkurentsiata, genom M. Goranova, N. Mincheva och Y. Nenkova,

* Rättegångsspråk: bulgariska.

– Bulgariens regering, genom T. Mitova, R. Stoyanov och T. Tsingileva, samtliga i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom V. Hitrovs, E. Rousseva och I. Söderlund, samtliga i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

## Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 102 FEUF.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan ”Lukoil Bulgaria” EOOD och Komisia za zashtita na konkurentsiata (Konkurrensmyndigheten, Bulgarien) (nedan kallad den bulgariska konkurrensmyndigheten). Målet rör giltigheten av beslut nr 184 av den 16 februari 2023 (nedan kallat den bulgariska konkurrensmyndighetens beslut), i vilket den bulgariska konkurrensmyndigheten konstaterade att bolaget hade missbrukat sin dominerande ställning.

### Tillämpliga bestämmelser

#### *Unionsrätt*

3 I artikel 102 FEUF föreskrivs följande:

”Ett eller flera företags missbruk av en dominerande ställning på den inre marknaden eller inom en väsentlig del av denna är, i den mån det kan påverka handeln mellan medlemsstater, oförenligt med den inre marknaden och förbjudet.

Sådant missbruk kan särskilt bestå i att

a) direkt eller indirekt påtvinga någon oskäliga inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäliga affärsvillkor,

b) begränsa produktion, marknader eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,

c) tillämpa olika villkor för likvärdiga transaktioner med vissa handelspartner, varigenom dessa får en konkurrensnackdel,

d) ställa som villkor för att ingå avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.”

### *Bulgarisk rätt*

4 I artikel 21 i Zakon za zashtita na konkurentsiata (lag om konkurrensskydd, DV nr 102 av den 28 november 2008) (nedan kallad ZZK) föreskrivs följande:

”Ett företags beteende som utgör en monopolställning eller en dominerande ställning och två eller flera företag med kollektiv dominerande ställning som kan hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen och som påverkar konsumenternas intressen, är förbjudet, särskilt i form av

1. att inköps- eller försäljningspriser eller andra otillbörliga affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,

2. begränsning av produktion, handel och teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,

3. tillämpning av olika villkor för likvärdiga avtal med vissa avtalsparter, vilket gör att dessa avtalsparter hamnar i en ojämlik situation i förhållande till konkurrenterna,

4. att ställa som villkor för ingående av avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser eller att det ingås ytterligare avtal som varken till sin natur eller enligt gängse handelsbruk har något samband med föremålet för huvudavtalet eller dess fullgörande,

5. en omotiverad vägran att tillhandahålla en vara eller tjänst till en faktisk eller potentiell kund för att hindra kundens affärsverksamhet.”

### Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

5 Det framgår av beslutet om hänskjutande att Lukoil-koncernens verksamhet i Bulgarien omfattar produktion, grossisthandel och detaljhandel med petroleumprodukter. Verksamheten omfattar således hela värdekedjan inom sektorn för saluföring av dessa produkter. Inom koncernen är ”Lukoil Neftohim Burgas” AD, som har det enda råoljeraffinaderiet i Bulgarien, den största producenten av motorbränsle som säljs i denna medlemsstat. Lukoil Bulgaria är verksamt på marknaden för grossisthandel av motorbränsle, det vill säga bensin till bilar och diesel (nedan kallad grossistmarknaden för bränsle), och driver en av de största nationella bensinstationskedjorna.

6 Enligt den bulgariska konkurrensmyndighetens beslut har Lukoil-koncernen en unik infrastruktur för logistik, lagring och transport i Bulgarien, vilket ger koncernen en exceptionell konkurrensfördel på grossistmarknaden för bränsle, där den anses ha en dominerande ställning.

7 I detta beslut fann konkurrensmyndigheten att Lukoil Bulgaria hade tillämpat en prissättning på denna marknad som innebar att Lukoil Bulgaria tillämpade lägre försäljningspriser på bränsle som omfattades av punktskatt (marknaden i efterföljande led) än det pris som bolaget tillämpade på bränsle under punktskatteuppskov (marknaden i föregående led). Enligt myndigheten innebär denna prissättning en marginalpress som utgör ett missbruk av dominerande ställning i strid mot artikel 21 ZZK.

8 Lukoil Bulgaria överklagade detta beslut till Administrativen sad Sofia-oblast (Förvaltningsdomstolen i regionen Sofia, Bulgarien), som är den hänskjutande domstolen, och gjorde bland annat gällande att konkurrensmyndigheten hade definierat den relevanta marknaden på ett felaktigt sätt.

9 Lukoil Bulgaria anser för det första att den relevanta marknaden borde ha inkluderat gasol (LPG) och metan, eftersom dessa två produkter är ersättningsprodukter för bensin och diesel. Att utesluta dem ledde till att Lukoil Bulgarias marknadsstyrka överskattades. Den bulgariska konkurrensmyndigheten har tillbakavisat detta argument med motiveringen att LPG och metan endast delvis är utbytbara mot bensin och diesel.

10 Lukoil Bulgaria har vidare hävdat att bensin och diesel inte är utbytbara produkter, vare sig på efterfrågesidan eller på utbudssidan, varför de inte tillhör samma marknad. Den bulgariska konkurrensmyndigheten anser i detta avseende att bensin och diesel visserligen inte ur slutkonsumentens synvinkel är utbytbara, men anser att handeln med dessa båda typer av bränsle, av samma leverantörer, och deras prissättning på grossistmarknaden för bränsle sker på samma villkor.

11 Den hänskjutande domstolen anser därför att det måste fastställas huruvida en nationell konkurrensmyndighet, vid tillämpningen av artikel 102 FEUF, kan hänföra bränslen som inte är utbytbara till en och samma produktmarknad. Den hänskjutande domstolen anser att om så var fallet hade det varit möjligt att i den bulgariska konkurrensmyndighetens beslut hänföra diesel och bensin till en och samma marknad. I ett sådant fall skulle det emellertid inte finnas rimliga skäl för den bulgariska konkurrensmyndighetens beslut att inte inkludera LPG i samma marknad, eftersom bensin är delvis utbytbart mot LPG.

12 Lukoil Bulgaria anser för det andra att den bulgariska konkurrensmyndigheten gjorde en oriktig bedömning när den fann att grossistmarknaden för bränsle kunde delas upp vertikalt i två delmarknader, nämligen marknaden för bränsle som säljs inom ramen för ett uppskovsförfarande för punktskatt och, i efterföljande led, marknaden för bränslen avsedda för slutkonsumtion efter det att punktskatt har betalats.

13 Lukoil Bulgaria har bland annat gjort gällande att den bulgariska konkurrensmyndigheten påstod att bolaget har en relativt stor marknadsandel på grossistmarknaden för bränsle, på mellan 40 och 60 procent, och har en dominerande ställning på denna marknad och på delmarknaden för bränsle som säljs inom ramen för uppskovsförfarandet för punktskatt. Den bulgariska konkurrensmyndighetens beslut innehåller emellertid inte någon bedömning av bolagets marknadsandelar på de två delmarknader som anges i detta beslut och identifierar inte vilka aktörer som är verksamma på var och en av dessa delmarknader. Lukoil Bulgaria anser att unionsrätten utgör hinder för att en konkurrensmyndighet konstaterar att ett företag har en dominerande ställning utan att uttryckligen ange företagets marknadsandelar. Den bulgariska konkurrensmyndigheten har bestritt detta.

14 Den hänskjutande domstolen vill därför få klarhet i huruvida den bulgariska konkurrensmyndigheten, för att kunna fastställa en sådan överträdelse som Lukoil Bulgaria påstås ha begått, var skyldig att undersöka samtliga väsentliga särdrag på de två berörda marknaderna genom att för respektive marknad fastställa marknadsandelarna, marknadsvolymen och marknadsaktörerna.

15 Mot bakgrund av det ovan anförda beslutade Administrativen sad Sofia-oblast (Förvaltningsdomstolen i regionen Sofia) att vilandeförklara målet och hänskjuta följande frågor till EU-domstolen för förhandsavgörande:

”1) Ska artikel 102 FEUF samt principerna om [iakttagande av] rätten till försvar, rättssäkerhet och skydd för berättigade förväntningar, inbegripet oskuldspresumtionen, tolkas så, att de relevanta marknaderna (de marknader på vilka överträdelsen har begåtts) där otillåten marginalpress … tillämpats består av två vertikala marknader, nämligen marknaden i föregående led … och marknaden i efterföljande led …, och att det är med avseende på just dessa två relevanta marknader som konkurrensmyndigheten, när den formulerar sin anklagelse och det slutliga förvaltningsbeslutet, är skyldig att fastställa de faktiska omständigheterna såvitt avser dessa marknaders storlek, marknadsaktörerna och deras marknadsandelar på marknaderna, inbegripet motsvarande marknadsandelar för det företag som konkurrensmyndigheten anser har en dominerande ställning på marknaden?

2) Ska artikel 102 FEUF jämförd med principerna om [iakttagande av] rätten till försvar, rättssäkerhet och skydd för berättigade förväntningar, inbegripet oskuldspresumtionen, tolkas på så sätt att det inom ramen för ett förfarande enligt artikel 102 FEUF inte är tillåtet att i en och samma nationella produktmarknad inkludera produkter som inte är utbytbara vare sig på efterfrågesidan eller utbudssidan, såsom [den bulgariska konkurrensmyndigheten] har gjort i [det nationella målet] genom att fastställa att diesel och blyfri 95-bensin ingår i en enda marknad för motorbränslen?

3) Om det är tillåtet att fastställa att en enda nationell produktmarknad innefattar bränslen som inte är utbytbara vare sig på efterfrågesidan eller utbudssidan, är det då tillåtet att i produktmarknaden för bränslen inte inkludera det tredje huvudsakliga bränslet på denna nationella marknad, nämligen [LPG], som har en lika stor marknadsandel som bensin på den nationella marknaden?”

## Huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning

16 Den bulgariska konkurrensmyndigheten och den bulgariska regeringen har bestritt att begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning. Dessa berörda parter har i huvudsak anfört tre argument i detta avseende.

17 För det första grundar sig den bulgariska konkurrensmyndighetens beslut uteslutande på tillämpningen av bulgarisk rätt och artikel 102 FEUF är inte tillämplig, eftersom det påstådda missbruket av dominerande ställning inte påverkar handeln mellan medlemsstaterna. För det andra har den hänskjutande domstolen varken redogjort för den faktiska och rättsliga bakgrunden till tolkningsfrågorna eller förklarat de faktiska omständigheter som ligger till grund för dessa frågor, vilket är nödvändigt för att få till stånd en tolkning av unionsrätten som är användbar för den hänskjutande domstolen. Den hänskjutande domstolen har i själva verket begränsat sig till att återge de argument som parterna i det nationella målet har anfört. För det tredje anser den bulgariska konkurrensmyndigheten att förevarande begäran om förhandsavgörande i praktiken innebär att den hänskjutande domstolens behörighet att avgöra frågan om definitionen av den relevanta marknaden, vilken är väsentlig för att avgöra målet, överförs till EU-domstolen.

18 Det framgår av fast rättspraxis att det i ett förfarande enligt artikel 267 FEUF uteslutande ankommer på den nationella domstol vid vilken tvisten har anhängiggjorts och som har ansvaret för det rättsliga avgörandet att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till domstolen. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen av unionsrätten (dom av den 21 april 1988, Pardini, 338/85, EU:C:1988:194, punkt 8, och dom av den 22 oktober 2024, Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret, C-652/22, EU:C:2024:910, punkt 36 och där angiven rättspraxis).

19 Frågor om tolkningen av unionsrätten presumeras således vara relevanta. En tolknings- eller giltighetsfråga från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 9 september 2021, GE Auto Service Leasing, C-294/20, EU:C:2021:723, punkt 40 och där angiven rättspraxis).

20 Vad i förevarande fall gäller det första argument som nämns i punkt 17 ovan, framgår det inte på ett uppenbart sätt att tolkningen av artikel 102 FEUF helt saknar samband med verkliga förhållanden eller med föremålet för tvisten i det nationella målet.

21 För det första framgår det av begäran om förhandsavgörande att den hänskjutande domstolen anser att nämnda artikel 102 är tillämplig i det nationella målet. Denna artikel ska dessutom tillämpas ex officio av varje nationell domstol (dom av den 13 juli 2006, Manfredi m.fl., C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, punkt 31).

22 För det andra framgår det av innehållet i den bulgariska konkurrensmyndighetens beslut, såsom det framgår av beslutet om hänskjutande, att Lukoil Bulgaria är verksamt i hela Republiken Bulgarien och den prissättning som är aktuell i det nationella målet genomförs på nationell nivå. Ett sådant konstaterande, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera, är i sig tillräckligt för att anse att detta förfarande kan påverka handeln mellan medlemsstater, i den mening som avses i artiklarna 101 och 102 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 december 2006, Cipolla m.fl., C-94/04 och C-202/04, EU:C:2006:758, punkt 45 och där angiven rättspraxis). När en nationell konkurrensmyndighet tillämpar bestämmelser i nationell rätt som förbjuder missbruk av dominerande ställning på ett företags beteende som kan påverka handeln mellan medlemsstater, i den mening som avses i artikel 102 FEUF, är den enligt artikel 3.1 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna [101] och [102 FEUF] (EGT L 1, 2003, s. 1) skyldig att parallellt tillämpa artikel 102 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 april 2019, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie, C-617/17, EU:C:2019:283, punkt 26 och där angiven rättspraxis).

23 Vad gäller det andra argument som nämns i punkt 17 ovan ska det erinras om att begäran om förhandsavgörande, såsom anges i artikel 94 c i domstolens rättegångsregler, ska innehålla en redogörelse för de skäl som fått den hänskjutande domstolen att ställa frågor angående tolkningen eller giltigheten av de aktuella unionsrättsliga bestämmelserna, och för det samband som den hänskjutande domstolen har funnit föreligga mellan de unionsrättsliga bestämmelserna och den nationella lagstiftning som är tillämplig i det nationella målet.

24 I förevarande fall framgår det av punkterna 11 och 14 ovan att den hänskjutande domstolen i huvudsak har redogjort för skälen till att den begär ett förhandsavgörande från EU-domstolen. Det framgår dessutom av yttrandena från parterna i det nationella målet, den bulgariska regeringen och Europeiska kommissionen att dessa i huvudsak har haft möjlighet att på ett fullständigt och ändamålsenligt sätt ta ställning till de frågor som ställts.

25 Det finns emellertid ingen redogörelse i beslutet om hänskjutande som gör det möjligt att identifiera de skäl som fått den hänskjutande domstolen att ställa frågor angående principerna om iakttagande av rätten till försvar, rättssäkerhet och skydd för berättigade förväntningar, inbegripet oskuldspresumtionen. Av denna anledning kan den första och den andra tolkningsfrågan inte tas upp till prövning i denna del.

26 Vad gäller det tredje argument som nämns i punkt 17 ovan, ska det framhållas att de frågor som ställts avser tolkningen av artikel 102 FEUF och EU-domstolen har inte ombetts att tillämpa nämnda artikel 102 i det nationella målet. Det ska i detta avseende påpekas att förfarandet för förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF utgör ett medel för nära samarbete mellan EU-domstolen och de nationella domstolarna, grundat på en inbördes fördelning av uppgifterna, genom vilket EU-domstolen tillhandahåller de nationella domstolarna de uppgifter om unionsrättens tolkning som de behöver för att kunna avgöra de mål som de ska pröva, utan att EU-domstolen är behörig att tillämpa unionsbestämmelserna i ett visst fall (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 november 2021, IS (Hänskjutandebeslutets rättsstridighet), C-564/19, EU:C:2021:949, punkt 59 och där angiven rättspraxis, dom av den 8 december 2022, HYA m.fl. (Omöjligt att förhöra de vittnen som åberopas emot den tilltalade), C-348/21, EU:C:2022:965, punkt 49, och dom av den 9 april 2024, Profi Credit Polska (Återupptagande av ett genom lagakraftvunnet domstolsavgörande avgjort mål), C-582/21, EU:C:2024:282, punkterna 50–55 och där angiven rättspraxis).

27 Mot denna bakgrund kan begäran om förhandsavgörande endast prövas i den mån som den hänför sig till tolkningen av artikel 102 FEUF.

## Prövning av tolkningsfrågorna

### *Den första frågan*

28 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 102 FEUF ska tolkas så, att en konkurrensmyndighet, för att kunna konstatera att ett vertikalt integrerat företag har gjort sig skyldig till missbruk i form av marginalpress, måste styrka, såväl för den berörda marknaden i föregående led som för den berörda marknaden i efterföljande led, storleken på dessa marknader och marknadsandelarna på respektive marknad för detta företag och dess konkurrenter.

29 I förevarande fall framgår det av handlingarna i målet att den bulgariska konkurrensmyndigheten har konstaterat att den marginalpress som Lukoil Bulgaria gör sig skyldigt till äger rum på grossistmarknaden för bränsle, mellan två delmarknader där delmarknaden i föregående led är grossistmarknaden för bränsle som omfattas av uppskovsförfarandet för punktskatt och delmarknaden i efterföljande led är grossistmarknaden för bränsle efter betalning av punktskatt. Marginalpressen beror på att Lukoil Bulgaria säljer bränsle i grossistledet på marknaden i

efterföljande led, det vill säga efter betalning av punktskatt, till ett lägre pris än det pris till vilket Lukoil Bulgaria säljer det bränsle som omfattas av ett uppskovsförfarande för punktskatt på marknaden i föregående led.

30 Det ska för det första erinras om att missbruk i form av marginalpress består i tillämpningen, utan att det anges några sakliga skäl, av en oskälig prissättning, eftersom den faktiskt leder till att konkurrerande företags marginaler pressas och därför kan medföra en utestängningseffekt för konkurrenter som är minst lika effektiva som det dominerande företaget (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 februari 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punkterna 30 och 31).

31 Enligt domstolens praxis utgör marginalpress ett självständigt missbruk, eftersom frågan huruvida en sådan prissättning är oskälig i den mening som avses i artikel 102 FEUF har samband med själva förekomsten av en marginalpress, och inte den exakta marginalen, vilket innebär att det inte är nödvändigt att fastställa att de grossistpriser som tas ut för produkten på marknaden i föregående led eller de detaljistpriser som tas ut på marknaden i efterföljande led, som sådana, utgör missbruk på grund av att dessa priser, beroende på omständigheterna, är alltför höga eller innebär underprissättning i konkurrensbegränsande syfte (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 februari 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punkt 34 och där angiven rättspraxis).

32 För att bedöma huruvida ett företag har missbrukat sin dominerande ställning genom sådan prissättning, är det enligt fast rättspraxis nödvändigt att bedöma samtliga omständigheter och undersöka huruvida prissättningen syftar till att frånta köparen möjlighet att välja sina inköpskällor eller att inskränka denna möjlighet, att hindra konkurrenternas inträde på marknaden, att tillämpa olika villkor för likvärdiga transaktioner med vissa handelspartner, varigenom dessa får en konkurrensnackdel, eller att stärka den dominerande ställningen genom att snedvrida konkurrensen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 februari 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punkt 28 och där angiven rättspraxis).

33 Sådana omständigheter kan föreligga när ett vertikalt integrerat företag, som har en dominerande ställning på en marknad i föregående led, försöker hindra den normala konkurrensen på en marknad i efterföljande led som är närliggande den marknad där företaget har en dominerande ställning, genom att ett sådant beteende kan leda till att konkurrenter som är åtminstone lika effektiva utestängs på den närliggande marknaden, det vill säga marknaden i efterföljande led, genom att de utsätts för marginalpress. Ett sådant beteende kan nämligen, bland annat på grund av det nära sambandet mellan de berörda marknaderna, försvaga konkurrensen på marknaden i efterföljande led (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 februari 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punkterna 87 och 91).

34 Det ankommer således på den hänskjutande domstolen att beakta samtliga särskilda omständigheter i det nationella målet för att bedöma huruvida de två marknader som den bulgariska konkurrensmyndigheten har identifierat utgör separata marknader mellan vilka det föreligger ett nära samband.

35 För det andra, om den hänskjutande domstolen anser att de två marknader som den bulgariska konkurrensmyndigheten har identifierat utgör två separata marknader, men med ett nära samband, ska den hänskjutande domstolen, innan den slår fast att artikel 102 FEUF har

åsidosatts, pröva huruvida det vertikalt integrerade företaget har en dominerande ställning på marknaden i föregående led (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 februari 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punkterna 85–89).

36 Detta är fallet om företaget har en sådan ekonomisk maktställning att det kan hindra upprätthållandet av en effektiv konkurrens på den föregående marknaden genom att denna ställning tillåter företaget att i betydande omfattning agera oberoende i förhållande till sina konkurrenter, sina kunder och i slutändan konsumenterna (dom av den 17 februari 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punkt 23 och där angiven rättspraxis).

37 En dominerande ställning grundar sig i allmänhet på en kombination av flera faktorer som var för sig inte nödvändigtvis är avgörande (dom av den 14 februari 1978, United Brands och United Brands Continentaal mot kommissionen, 27/76, EU:C:1978:22, punkt 66.

38 Domstolen har i detta avseende slagit fast att särskilt stora marknadsandelar under lång tid, utom i undantagsfall, utgör bevis för att det föreligger en dominerande ställning, även om marknadsandelarnas betydelse kan variera från en marknad till en annan, och att en marknadsandel på mer än 50 procent utgör särskilt stora marknadsandelar (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 februari 1979, Hoffmann-La Roche/kommissionen, 85/76, EU:C:1979:36, punkt 41, och dom av den 6 december 2012, AstraZeneca/kommissionen, C-457/10 P, EU:C:2012:770, punkt 176).

39 Även om en stor marknadsandel under en längre tid har mycket stor betydelse vid bedömningen av huruvida det föreligger en dominerande ställning på en marknad, kan en dominerande ställning emellertid även fastställas med beaktande av andra särdrag på den berörda marknaden, såsom förekomsten av betydande hinder för inträde på marknaden eller väsentlig infrastruktur, som gör det möjligt att bedöma huruvida nämnda företag på denna marknad i betydande omfattning uppträder på ett oberoende sätt i förhållande till sina konkurrenter, kunder och konsumenter.

40 I förevarande fall framgår det av beslutet om hänskjutande att Lukoil Bulgaria är verksamt inom hela bränsleproduktionskedjan fram till den slutliga försäljningen av bränslet och innehar det enda raffinaderiet i landet samt en infrastruktur för logistik, lagring och transport som är unik i landet.

41 För det tredje följer det av domstolens praxis att frågan huruvida den prissättning som tillämpas av ett vertikalt integrerat företag med en dominerande ställning på en marknad i föregående led och som leder till marginalpress för företagets konkurrenter på marknaden i efterföljande led utgör missbruk, är inte avhängig att nämnda företag innehar en dominerande ställning på sistnämnda marknad (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 februari 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punkt 89).

42 Såsom kommissionen har påpekat är det emellertid inte uteslutet att uppgifter om denna marknad i efterföljande led kan behöva beaktas vid prövningen av huruvida denna prissättning strider mot artikel 102 FEUF.

43 För att fastställa ett missbruk av dominerande ställning i form av marginalpress ankommer det nämligen på en konkurrensmyndighet att styrka att skillnaden mellan priserna på de berörda produkterna eller tjänsterna på marknaden i föregående led och priserna på dessa produkter och tjänster på marknaden i efterföljande led antingen är negativ eller otillräcklig för att täcka de specifika kostnader som det dominerande företaget måste bära för att tillhandahålla sina egna

produkter eller tjänster på marknaden i efterföljande led, vilket innebär att denna skillnad inte gör det möjligt för en konkurrent som är lika effektiv som det dominerande företaget att konkurrera med detta företag om tillhandahållandet av nämnda produkter eller tjänster på marknaden i efterföljande led. Domstolen har även slagit fast att bedömningen av huruvida ett dominerande företags prispolitik är tillåten i princip ska göras med användning av priskriterier som grundar sig på de kostnader som det dominerande företaget självt har haft samt med beaktande av företagets strategi (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 mars 2021, Slovak Telekom/kommissionen, C-165/19 P, EU:C:2021:239, punkterna 73 och 74 samt där angiven rättspraxis).

44 För att avgöra huruvida skillnaden mellan ett dominerande företags priser på marknaden i föregående led och de priser som detta företag tillämpar på marknaden i efterföljande led kan medföra en utestängningseffekt på den sistnämnda marknaden för dess konkurrenter som är åtminstone lika effektiva som det dominerande företaget, ska det således fastställas huruvida det dominerande företaget skulle ha varit tillräckligt effektivt för att kunna erbjuda tjänster på marknaden i efterföljande led utan att göra förlust om det hade varit tvunget att betala sina egna priser på marknaden i föregående led. Detta innebär att man i princip måste beakta det dominerande företagets priser och kostnader på marknaden i efterföljande led eller, när det inte är möjligt att hänvisa till dessa priser och kostnader, beakta konkurrenternas priser och kostnader på samma marknad (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 februari 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punkterna 41–46).

45 Det ska slutligen även understrykas att det är möjligt för det berörda företaget att visa att dess prissättning, trots att den har en utestängningseffekt på marknaden i efterföljande led, fortfarande är ekonomiskt motiverad. Detta förutsätter att det, på grundval av samtliga omständigheter i det enskilda fallet, visas att en sådan utestängningseffekt, som är ofördelaktig för konkurrensen, kan uppvägas av fördelarna, eller till och med vara gynnsam, i effektivitetshänseende, vilket även gynnar konsumenterna på denna marknad (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 februari 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punkterna 75 och 76).

46 Den första tolkningsfrågan ska således besvaras enligt följande. Artikel 102 FEUF ska tolkas så, att en konkurrensmyndighet, för att kunna konstatera att ett vertikalt integrerat företag har gjort sig skyldigt till missbruk i form av marginalpress, måste styrka dels att företaget har en dominerande ställning på marknaden i föregående led, med beaktande av nämnda företags marknadsandelar eller andra relevanta särdrag på nämnda marknad med stöd av vilka företaget anses ha en ekonomisk styrka som gör det möjligt att i betydande omfattning agera oberoende av sina konkurrenter, sina kunder och konsumenterna, och dels att företaget, som är vertikalt integrerat, tillämpar ett pris på marknaden i efterföljande led, vilken har samband med marknaden i föregående led, som kan medföra en utestängningseffekt för konkurrenter som är minst lika effektiva som detta företag, med hänsyn till särdragen på denna marknad i efterföljande led.

### *Den andra och den tredje frågan*

47 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra och den tredje frågan, vilka ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artikel 102 FEUF ska tolkas så, att produkter som inte är utbytbara på utbuds- och efterfrågesidan, såsom bensin och diesel, kan omfattas av definitionen av den relevanta produktmarknaden, medan en produkt, såsom LPG, som är utbytbar på utbuds- och efterfrågesidan med åtminstone ett av dessa två bränslen, inte omfattas av definitionen.

48 Det framgår av domstolens praxis att avgränsningen av den relevanta marknaden vid tillämpningen av artikel 102 FEUF är av väsentlig betydelse, eftersom konkurrensmöjligheterna endast kan bedömas med hänsyn till de aktuella produkternas egenskaper, och utgör i princip en förutsättning för bedömningen av huruvida det berörda företaget eventuellt har en dominerande ställning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 februari 1973, Europemballage och Continental Can/kommissionen, 6/72, EU:C:1973:22, punkt 32). Syftet med denna avgränsning är att definiera det område inom vilket det ska avgöras huruvida detta företag i betydande omfattning kan agera oberoende i förhållande till sina konkurrenter, sina kunder och konsumenterna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 november 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/kommissionen, 322/81, EU:C:1983:313, punkt 37, och dom av den 30 januari 2020, Generics (UK) m.fl., C-307/18, EU:C:2020:52, punkt 127).

49 Avgränsningen av den relevanta marknaden förutsätter att man först definierar produktmarknaden och sedan, i ett andra steg, den geografiska marknaden (dom av den 14 februari 1978, United Brands och United Brands Continentaal/kommissionen, 27/76, EU:C:1978:22, punkterna 10 och 11, och dom av den 27 juni 2024, kommissionen/Servier m.fl., C-176/19 P, EU:C:2024:549, punkt 382).

50 Vad gäller produktmarknaden framgår det av domstolens praxis att begreppet relevant marknad innebär att produkterna på denna marknad kan konkurrera effektivt, vilket förutsätter att alla produkter på en och samma marknad i tillräcklig grad är likvärdiga eller utbytbara inom samma användningsområde. Huruvida produkterna är likvärdiga eller utbytbara ska inte bedömas endast med beaktande av deras objektiva egenskaper. Även konkurrensvillkoren samt efterfråge- och utbudsmönstret på marknaden ska beaktas (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 juni 2024, kommissionen/Servier m.fl., C-176/19 P, EU:C:2024:549, punkt 383 och där angiven rättspraxis).

51 Det följer av dessa omständigheter att bedömningen av huruvida två produkter är utbytbara inte är begränsad till att fastställa huruvida produkterna i funktionellt hänseende kan tillgodose samma behov, utan det krävs dessutom att det fastställs huruvida dessa produkter faktiskt är utbytbara i ekonomiskt hänseende. Ekonomisk utbytbarhet mellan två produkter kan konstateras när förändringar i deras relativa priser medför att försäljningen överförs från den ena produkten till den andra. Det ska framhållas att ur ekonomisk synvinkel är utbytbarheten på efterfrågesidan den mest omedelbara och effektiva disciplinerande faktorn förhållande till leverantörerna av en viss produkt. Bedömningen av denna utbytbarhet kan bestå i att bedöma den korselasticitet som efterfrågan har i förhållande till priset genom att fastställa huruvida konsumenterna av en produkt vid en liten men bestående prishöjning skulle reagera genom att övergå till ersättningsprodukter (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 juni 2024, kommissionen/Servier m.fl., C-176/19 P, EU:C:2024:549, punkt 384).

52 Även om en bedömning i syfte att definiera den marknad på vilken förekomsten av en dominerande ställning ska bedömas kräver ett fastställande av de faktiska omständigheterna när det gäller konkurrensvillkoren och utbuds- och efterfrågestrukturen på denna marknad, vilket omfattas av den hänskjutande domstolens behörighet, kan det konstateras att det inte är uteslutet, trots att tre typer av fordonsbränslen, såsom diesel, bensin och LPG, inte är utbytbara ur funktionell synvinkel i förhållande till efterfrågan från slutkonsumenterna, att det med hänsyn till de särskilda utbudsvillkoren i Bulgarien kan finnas en tillräcklig grad av utbytbarhet mellan vissa av dessa bränslen på grossistmarknaden för bränslen som omfattas av ett uppskovsförfarande, vilket skulle kunna leda till att de inkluderas i en och samma produktmarknad.

53 Det ankommer således på den hänskjutande domstolen att bland annat pröva dels huruvida lagring i grossistledet av bensin och diesel ska ske i liknande eller olika anläggningar, dels huruvida LPG i grossistledet kan lagras i samma anläggningar som bensin och diesel eller om sådan lagring tvärtom kräver särskilda anläggningar.

54 Det framgår nämligen av beslutet om hänskjutande att den bulgariska konkurrensmyndigheten, i samband med fastställandet av den relevanta marknaden vid bedömningen av huruvida det förelåg en dominerande ställning, endast beaktade bensin och diesel, men inte LPG, eftersom lagringsvillkoren för de två första bränslena var desamma för grossisterna, vilket gjorde det möjligt för dem att, beroende på efterfrågan, erbjuda det ena eller det andra av de två första bränslena, utan att detta medförde några ytterligare kostnader för dem.

55 När det däremot gäller LPG har den bulgariska konkurrensmyndigheten uppgett att det i Bulgarien finns särskilda krav vad gäller lagring samt återförsäljning av LPG efter det att punktskatten har betalats. Dessutom transporteras LPG på ett annat sätt än bensin och diesel.

56 Sådana överväganden skulle kunna utgöra en objektiv motivering för den åtskillnad som den bulgariska konkurrensmyndigheten gör mellan bensin och diesel, å ena sidan, och LPG, å andra sidan, vilket det emellertid ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera.

57 Mot bakgrund av det ovanstående ska den andra och den tredje frågan besvaras enligt följande. Artikel 102 FEUF ska tolkas så, att endast produkter som har en tillräcklig grad av utbytbarhet kan inkluderas i en och samma marknad vid bedömningen av huruvida det föreligger en dominerande ställning. När det agerande som påstås utgöra en överträdelse består i prissättning som medför marginalpress, ska konkurrensmyndigheten kontrollera, i fråga om tre typer av motorbränslen, såsom diesel, bensin och LPG, huruvida konkurrensvillkoren samt utbuds- och efterfrågestrukturen gör det möjligt att konstatera att vissa av dessa bränslen tillhör en och samma produktmarknad på marknaden i föregående led, trots att de inte är utbytbara ur funktionell synvinkel i förhållande till efterfrågan från slutkonsumenterna.

## Rättegångskostnader

58 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

**1) Artikel 102 FEUF ska tolkas så, att en konkurrensmyndighet, för att kunna konstatera att ett vertikalt integrerat företag har gjort sig skyldigt till missbruk i form av marginalpress, måste styrka dels att företaget har en dominerande ställning på marknaden i föregående led, med beaktande av nämnda företags marknadsandelar eller andra relevanta särdrag på nämnda marknad med stöd av vilka företaget anses ha en ekonomisk styrka som gör det möjligt att i betydande omfattning agera oberoende av sina konkurrenter, sina kunder och konsumenterna, och dels att företaget, som är vertikalt integrerat, tillämpar ett pris på marknaden i efterföljande led, vilken har samband med marknaden i**

**föregående led, som kan medföra en utestängningseffekt för konkurrenter som är minst lika effektiva som detta företag, med hänsyn till särdragen på denna marknad i efterföljande led.**

2) **Artikel 102 FEUF ska tolkas så, att endast produkter som har en tillräcklig grad av utbytbarhet kan inkluderas i en och samma marknad vid bedömningen av huruvida det föreligger en dominerande ställning. När det agerande som påstås utgöra en överträdelse består i prissättning som medför marginalpress, ska konkurrensmyndigheten kontrollera, i fråga om tre typer av motorbränslen, såsom diesel, bensin och gasol (LPG), huruvida konkurrensvillkoren samt utbuds- och efterfrågestrukturen gör det möjligt att konstatera att vissa av dessa bränslen tillhör en och samma produktmarknad på marknaden i föregående led, trots att de inte är utbytbara ur funktionell synvinkel i förhållande till efterfrågan från slutkonsumenterna.**

Underskrifter